

HUMANITAS

KADERORGAAN VAN DE
VERENIGING VOOR MAATSCHAPPELIJK WERK
OP HUMANISTISCHE GRONDSLAG

ELFDE JAARGANG No. 1

FEBRUARI 1956

CENTRAAL BUREAU „HUMANITAS”
J. W. BROUWERSSTRAAT 16 — AMSTERDAM

HOOFDREDACTIE: MEJ. M. DIJKSTRA

Sectie Reclassering: P. E. Hutte

Sectie Gezinsverzorging: Mevr. H. J. Roes

Sectie Kinderbescherming: Mevr. mr. M. Rood—de Boer

Redactiesecretaris: H. van Schaaik

Medewerkers:

*J. Boetje, P. Faber, mr. R. Friedman—v. d. Heide,
dr. F. Crewel, mej. mr. dr. Joh. Hudig, dr. J. P. van Praag,
Ph. H. van Praag, prof. dr. G. Th. Kempe, D. Q. R. Mulock
Houwer, H. Ploeg jr., mej. mr. P. G. Prins, dr. A. Querido,
mr. B. v. d. Waerden, M. de Vries e.a.*

Adres Redactie en Administratie:

J. W. Brouwersstraat 16 - Telefoon 721044

Giro 582000

Oplage: 2500 — Abonnementsprijs: f 5,— per jaar

INHOUD

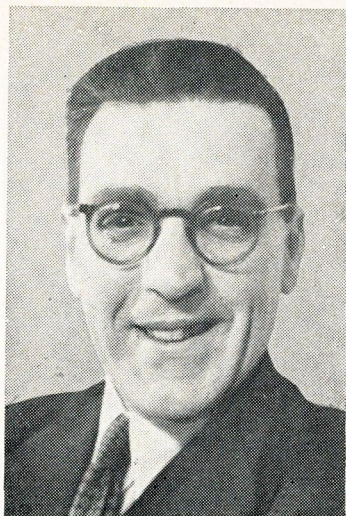
	blz.
Mr. dr. J. in 't Veld: Bij het overlijden van minister Donker	1
Mej. M. Dijkstra: Samenwerking en taakverdeling vrijwillige medewerkers en beroepskrachten	2 ✓
E. Vrind—van Praag: Gezinsverpleging	4 ✓
Kinderbeschermingsliteratuur	6 ✓
Mevr. W. Tjepkema en mevr. H. J. Roes: Gezinsverzorging voor gerepatriceer- den	7 ✓
Is het u al bekend dat	11 ✓
J. v. d. Spek: Het leven door een reclasseringsbril, 9	12 ✓
Al lezend trok onze aandacht	13
Mej. L. Hymans: 'Menselijke verhoudingen' (boekbespreking)	15 ✓
Meyer de Vries: Algemene ouderdomsverzekering	18

DAGELIJKS BESTUUR:

Mr. dr. J. in 't Veld, voorzitter
Mr. B. v. d. Waerden, vice-voorzitter
C. M. Swiebel, secretaris
dr. L. I. de Winter, penningmeester
M. Dijkstra
J. Landman
H. Ploeg jr.
E. Veuger
erelid P. C. Faber

CENTRAAL BUREAU:

J. W. Brouwersstraat 16
Amsterdam.
Telefoon: K. 20 - 721044
Mej. M. Dijkstra, directrice
Spreekuur: Dinsdag van 11—12 uur

Bij het overlijden van minister Donker

Voor buitenstaanders moet het overlijden van minister Donker wel onverwacht zijn gekomen. Men kan het zich moeilijk voorstellen, dat een man met zoveel werkkraft, zo boordevol met plannen, met zo grote doorzettingskracht, plotseling uit zijn werk wordt weggerukt. Maar degenen, die hem van meer nabij kenden, wisten wel, dat deze sterke geest huisde in een zwak lichaam en zij vreesden al lang, dat de geest hier te veel van het lichaam verlangde.

Voor Humanitas is er zeker reden een bijzonder woord aan de nagedachtenis van Donker te wijden. Hij behoorde tot de pioniers, die belangstelling vroegen voor het maatschappelijk werk in de kringen van de oude SDAP reeds geruime tijd vóór de oorlog. Hij was voorzitter van de in 1934 opgerichte Sociaaldemocratische Vereniging tot bevordering van Reclassering en Kinderbescherming en was met mr. Moltzer en Faber inleider op de in 1939 door de Algemene Raad van SDAP en NVV belegde conferentie over 'het maatschappelijk werk'. Zo kunnen wij Donker zien als een der genen, die door hun voorbereidende werk het pad geëffend hebben voor de oprichting van Humanitas direct na de oorlog.

Ook tijdens zijn ministerschap heeft Donker zijn oude liefde voor reclassering en kinderbescherming niet verloochend. Zijn laatste optreden in het openbaar was de verdediging in de Eerste Kamer van het adoptiewetje, dat hij nog juist op tijd in veilige haven wist te brengen. In het harnas voor de belangen, die hem zo na aan het hart lagen, is hij gestorven.

Onder de werkers van Humanitas zal de herinnering aan Donker's werkkraft stellig blijven leven. Zij moge hun een prikkel zijn om met dezelfde energie hun aandeel in het grote werk te verrichten.

MR. J. IN 'T VELD

Samenwerking en taakverdeling

vrijwillige

medewerkers en beroepskrachten

A. De taak van de maatschappelijke werker bij Humanitas

In de eerste jaren van het bestaan van Humanitas is in de afdelingen weleens besproken wanneer en op welke wijze vrijwillige medewerkers en beroepskrachten zouden moeten samenwerken om tot een zo doelmatig mogelijke hulpverlening te komen. In deze discussies was duidelijk een toekomstsfeer te onderkennen: 'als de afdeling op den duur ooit nog eens de beschikking krijgt over een maatschappelijk werker.' Er waren immers lange tijd slechts een drietal afdelingen, die een beroepskracht bij hun werk konden inschakelen: Amsterdam, Rotterdam en Haarlem.

Langzamerhand is hierin evenwel verandering gekomen. In meer — zij het nog weinige — afdelingen werden maatschappelijke werkers aan gesteld: Den Haag, het gewest Noord-Brabant, Schouwen-Duiveland, Zaandam, Arnhem, terwijl enkele andere afdelingen beroepskrachten voor een gedeelte van hun tijd hebben aange-trokken. Bezien we daarbij de plannen, die andere afdelingen koesteren, hetzij alleen, hetzij in districtsverband, dan wordt het vraagstuk van de samenwerking van verschillende krachten in Humanitas reëel en is het thans verantwoord daaraan een serie artikelen in ons kaderorgaan te wijden. Hierbij zullen o.a. ook punten als het beroepsgeheim van vrijwillige medewerker en maatschappelijk werker, de verhouding tussen het bestuur en de maatschappelijk werker en zijn plaats in de sectiebesturen aan de orde moeten komen. Vooraf evenwel dit: wij raken hier aan onderwerpen, die ook in andere kringen in Nederland — en daarbuiten — de volle aandacht hebben en waarover de meningen nogal uiteenlopen. Mocht u, lezer, mijn opvatting over de te bespreken onderwerpen niet delen, wilt u mij dan uw zienswijze niet onthouden? Zij zal in ieder geval of schriftelijk worden beantwoord, of een plaats krijgen in dit blad. Alleen in wisselwerking van gedachten kunnen wij gezamenlijk de goede verhoudingen binnen Humanitas vinden.

Wij nemen als eerste uitgangspunt voor de bespreking de taak van de maatschappelijk werker in de afdelingen onder de loupe.

In grote lijn is zijn taak in vier onderdelen te splitsen:

- I. de hulpverlening in het directe contact met hen, die bij Humanitas een oplossing voor hun moeilijkheden zoeken.
- II. het verlenen van bijstand en advies in allerlei vorm aan de vrijwillige medewerkers
- III. de voorlichting over maatschappelijk werk en maatschappelijk opbouwwerk ook aan de leden, die niet bij het individuele hulpverleningswerk zijn ingeschakeld en aan niet-leden, hetzij in groepen, hetzij individueel.
- IV. het geven van advies aan het bestuur.

Bij I. — de hulpverlening in het directe contact met hen, die bij Humanitas een oplossing voor hun moeilijkheden zoeken — hierbij denken wij in de eerste plaats aan de contacten, die de maatschappelijk werker op het *spreekuur* krijgt en aan alles wat daaruit kan voortvloeien.

- a. het verwijzen naar andere instanties.
- b. het zelf helpen, dikwijls in nader contact met het gezin.
- c. het inschakelen van de secties.

a. De behoefte in onze maatschappij aan goede verwijzingsbureaus, vertrouwensbureaus waar ieder terecht kan en eventueel verder wordt geholpen moeten we niet onderschatten. Er is in de laatste jaren een veelheid van gespecialiseerde bureaus ontstaan, waarvan de buitenstaander nauwelijks het bestaan weet, laat staan het werkterrein kent. Het kost zelfs de deskundige heel wat moeite om verantwoord te verwijzen naar kleuterbureaus, medisch-opvoedkundige bureaus, bureaus voor levens en gezinsmoeilijkheden, bureaus van de gemeentelijke geneeskundige diensten, psychiatrische districts- of provinciale diensten, bureaus voor psychologische adviezen — om maar enkele uit de grote verscheidenheid bij name te noemen.

Bovendien hangt het dikwijls niet alleen van de formele doelstelling van de bureaus en instanties af of bepaalde problemen er op de juiste wijze kunnen worden opgevangen, ook de personeelsbezetting speelt een grote rol. Bij een gelijkluidende benaming blijken sommige bureaus b.v. veel meer medisch, andere veel meer op het maatschappelijk werk georiënteerd te zijn. (Het is hier uiteraard niet de plaats om nader op dit verschijnsel in te gaan).

Om goed te kunnen verwijzen is naast grondige kennis van de diverse verwijsmogelijkheden niet minder noodzakelijk een goed inzicht in waar het nu eigenlijk precies schort, wanneer mensen komen vertellen voor welke moeilijkheden ze hulp zoeken. Wij weten b.v. allen hoe het gedrag van een kind beïnvloed kan worden door anderen, zoals ouders, onderwijzers, broers en zusters, door hun onderlinge verhoudingen en hun instelling t.o.v. het kind. Moet er dan altijd wel directe hulp voor het kind worden gezocht wanneer het gedragsmoeilijkheden heeft, of is b.v. een bureau voor levens- en gezinsmoeilijkheden voor de volwassenen meer op zijn plaats? Deze en dergelijke vragen zal de maatschappelijk werker op het spreekuur in zijn contact met de hulpzoekende moeten trachten te beantwoorden, hij zal een diagnose moeten stellen, hoe voorlopig van aard deze moge zijn, en van de juistheid van deze diagnose zal het mede afhangen of de bezoeker dáár terecht komt waar hij 'thuis' hoort, of weer verder wordt verwezen. In het maatschappelijk werk zijn de klachten over het gestuurd worden van het kastje naar de muur nog niet uitgestorven — en wie van ons zal durven beweren, dat ze steeds ongegrond zijn?

(Wordt vervolgd.)

M. D.

SECTIE KINDERBESCHERMING

Gezinsverpleging

Overal hoort men spreken over het tekort aan pleeggezinnen; de kranten en periodieken schrijven erover, voor de radio wordt erover gesproken, bestuursleden en sociale werksters van voogdijverenigingen klagen erover. Hoe komt dat toch? Zijn er meer pleeggezinnen nodig dan vroeger? Worden er minder aangeboden? Of worden bij eenzelfde aanbod soms minder gezinnen geaccepteerd? Vaak genoeg immers wordt ook de klacht gehoord, dat mensen, die graag een kind willen opnemen, er geen krijgen. Hoe zit dit alles in elkaar? Is hier in het algemeen wat over te zeggen?

Stellig. De gezinsverpleging is een middel geworden in de kinderbescherming, om kinderen ondanks alles, wat ze meegemaakt hebben, tot zo normaal mogelijke, tot zo harmonisch mogelijke mensen te laten uitgroeien.

Bij het voortschrijden der wetenschap is duidelijk geworden, dat het opgroeien in een gezin van beslissende invloed is op de vorming van de persoonlijkheid. Steeds meer raakt het bekend van welk een grote betekenis voor de persoonlijkheidsontwikkeling de kleuterjaren zijn. *Niet* omdat men een kind dan nog zo helemaal vormen en kneden kan, zoals een jonge vrouw eens tegen me zei. Maar omdat het jonge kind via z'n verhouding tot moeder en vader z'n plaats in het leven vindt. Hopelijk zijn er eerst een beschermend bedje en beschuttende handen, met rust en liefde gegeven voeding, die het kindje wat veiligheid geven in de onmetelijke wereld. Het is stellig van invloed op het toekomstig gedrag van het kind of het van jongs af zich wat zeker kan voelen of niet. En door de gevoelsband, die er tussen het kindje en zijn ouders groeit, wordt het ook mogelijk het op te voeden. Het kleine kind gedraagt zich niet uit zich zelf sociaal. Maar omdat de ouders zijn gedrag niet accepteren, wordt het bereid z'n primitieve bevredigingen op te geven om de liefde der ouders niet te verliezen.

Terecht wordt tegenwoordig dus de nadruk gelegd op het belang van de kleuterjaren voor het kind. Maar ook nadien spelen de ouders en de gevoelsverhouding waarin het kind tot de ouders staat, een belangrijke rol in de opvoeding. Aan het voorbeeld van de vader ontwikkelt de jongen zich tot man, terwijl het gevoel de moeder als vrouw te moeten beschermen, de bereidheid om zware karweitjes voor haar op te knappen (kolen te sjouwen, houtjes te hakken) ook zijn manlijke vorming stimuleert. De verschillende verhoudingen tussen ouders en kinderen maken een rijke gevoelsontplooiing mogelijk. En in het algemeen kiezen we het gezin als opvoe-

dingsmilieu voor het kind, tenzij het de inrichting als pedagogisch sanatorium nodig heeft. Het liefst laten we het kind in het eigen gezin. Maar er zijn omstandigheden, waarin dat niet mogelijk is. We weten, dat het kind dan ingroeien kan in een ander gezin, in een pleeggezin en dan toch in het contact met de vervangende vader en moeder zijn mogelijkheden (z'n gevoelsmogelijkheden in de eerste plaats, maar ook z'n praktische en intellectuele mogelijkheden, de esthetische enz.) kan ontplooiën.

De gezinsverpleging is dus meer in trek gekomen. We zoeken inderdaad meer pleeggezinnen dan vroeger. Verder ging het niet altijd goed met de kinderen in de gezinsverpleging en dat kwam gedeeltelijk doordat de pleeggezinnen niet goed waren óf in elk geval voor dit bepaalde kind niet goed. Door deze ervaring en door de vermeerdering van onze kennis hebben we beter geleerd (of liever: zijn we aan het leren) voor een bepaald kind het juiste pleeggezin te zoeken. Het probleem is vaak, dat de pleeggezinnen die zich gemeld hebben niet geschikt zijn voor de kinderen, die geplaatst moeten worden. Als een gezin zich aanbiedt om een klein meisje op te nemen, dan kan men er geen grote jongen plaatsen, En er bieden zich meer mensen aan voor meisjes dan voor jongens, terwijl we meer jongens te plaatsen hebben. Kinderen, die op het platteland in het noorden van ons land thuishoren, plaatsen we niet in de grote steden in het westen, terwijl we grotestads-kinderen niet meer zoals vroeger speciaal bij boeren trachten onder te brengen. Bij de gezinnen, die zich aanbieden, zijn er vele, die een klein kindje willen adopteren. Van dat soort aanbiedingen zijn er te veel. Maar we komen plaatsen te kort voor de kinderen, die niet meer zo klein zijn en niet geadopteerd kunnen worden.

Ook worden de plaatsingen bemoeilijkt, doordat veel kinderen tegenwoordig contact met hun ouders onderhouden. Dat maakt inderdaad de kansen op terugplaatsing groter. En voor veel gezinnen schijnt het niet bevredigend genoeg te zijn, als ze weten, dat ze hun opvoedingsarbeid maar voor een beperkt aantal jaren kunnen doen. Niet dat de band met het pleeggezin verbroken hoeft te worden, als kinderen weer naar hun eigen ouders teruggaan; als de verhoudingen goed liggen, hoeft dat geenszins. Maar de pleeggezinnen willen daar vaak niet aan. Toch moeten wij aan de eis van contact van het kind met de ouders veelal vasthouden. Dezelfde inzichten, die er ons toe gebracht hebben de waarde van het gezinsleven voor de opvoeding te beseffen, hebben ons ook duidelijk gemaakt, dat er sterke banden bestaan tussen kinderen en ouders, die uit de ouderlijke macht ontzet worden, banden, die we niet kunnen verbreken zonder de persoonlijkheidsontwikkeling van het kind ernstig te schaden.

Zo kunnen we dus verklaren, dat het pleeggezinnen-tekort enerzijds ontstaat door de verhoogde vraag, maar anderzijds ook door het verkeerde aanbod. Het is te begrijpen, dat een kinderloos echtpaar een kindje adopteren wil. Maar het is een andere groep kinderen, voor wie we gezinnen te kort komen. Is in het Nederlandse volk in de gezinnen met en zonder kinderen, wel genoeg begrip voor de nood van deze kinderen, voor wie wij de gezinnen zoeken en niet kunnen vinden? We weten het: er is een groot gebrek aan woonruimte en dat bemoeilijkt het opnemen van een pleegkind. We weten ook, dat we in een onrustige wereld leven, waarin het de mens moeite kost om zich met zijn gezin staande te houden, niet zozeer materieel dan wel geestelijk. En als men eenmaal een zeker evenwicht gevonden heeft, moet men dat dan weer laten verstoren? Want we ontkennen niet, dat het opnemen van een nieuw gezinslid het verstoren van het evenwicht betekent.

Maar realiseert men zich wel wat er gebeurt, als men dit niet aandurft? Loopt Nederland niet het gevaar een goed gezinsleven, een gesloten gezinsleven zo belangrijk te vinden, dat men verkommeren laat, wie daarbuiten staat? Er moeten gezinnen

zijn, die in staat zijn onze kinderen — met hun moeilijkheden, met hun contacten met hun ouders, grote en kleinere jongens in plaats van meisjes, spichtige meisjes in plaats van lieve kleine blondjes — in hun midden op te nemen, tot heil van die kinderen en tot heil van de Nederlandse gemeenschap.

Hoe bereiken we deze gezinnen, die zich tot nu toe niet meldden? Niet alleen ter bevrediging van de eigen behoefte of nood hoeft men zich als pleeggezin te melden, maar ook de sociale bewogenheid met het lot van deze kinderen kan de drijfveer zijn.

De grote opgave waar de hedendaagse kinderbescherming voor staat is het wakker maken van de geesten, zodat het Nederlandse volk gaat begrijpen, dat hier een taak ligt. Aan ons allen, om wegen te zoeken, waarlangs dat gedaan kan worden.

E. VRIND—VAN PRAAG

Kinderbeschermingsliteratuur

Het hoofdbestuur van de voogdijvereniging Kinderhulp heeft een nieuw blad laten verschijnen **'De Poort'** genaamd, dat speciaal bedoeld is voor de pleegouders van Kinderhulps pupillen. Een dergelijke publikatie bestond voordien nog niet in Nederland en Kinderhulp is hiermede dan ook een experiment begonnen, dat de aandacht van heel kinderbeschermend Nederland verdient. De inhoud der twee tot nu toe verschenen nummers is bijzonder aantrekkelijk. Men heeft voorlichtende artikelen geplaatst naast korte verhalen, die het kind-in-nood tot onderwerp hebben. Zo schreef Hella Haasse in het septembernummer 'Het geval Christina' en in het decembernummer wordt in het (ongesigneerde) 'Kerstavond' de moeilijke pleegkindsituatie aangrijpend verteld. Mej. I. Alten geeft een aantal wenken aan pleegouders, waarop ze vooral moeten letten, om moeilijkheden met hun pleegkinderen te voorkomen, en een ander artikel schrijft over het belang van het contact met de eigen ouders voor het pleegkind.

('Het geval Christina', Hella Haasse, *De Poort*, sept. 55, bl. 3—10; 'Pleegouders, wanneer staat het sein op onveilig bij uw pleegkind?', I. Alten, idem, bl. 21—24; 'Onze pleegkinderen en hun ouders', Voogdijraad Amsterdam, idem, bl. 12—13; 'Kerstavond', *De Poort*, december 1955, bl. 3—7; 'Pleegouders en ontzette ouders', mr. M. Fentener van Vlissingen-Hugenholz, idem, bl. 13—14).

Hoe gevaarlijk het is, kinderen met een etiketje 'dom' of 'lui', of 'hysterisch' te beplakken, tracht N. Perquin duidelijk te maken in het gecombineerde oktober-novembernummer van **Dux**.

('Kwalificaties', N. Perquin, *Dux* nr. 10—11, bl. 388—395).

Het 50-jarig bestaan der kinderwetten is natuurlijk in vele artikelen uitvoerig besproken. Daarbij werden overzichten gegeven van de huidige kinderrechtspraak in Nederland, na gegevens betreffende de voorgeschiedenis en de ontwikkeling. Hierbij zijn, in vrijwel alle publikaties, wensen voor de toekomst geformuleerd.

('Wat eraan vooraf ging', V. L. van Krimpen—van der Ven, *De Koepel* nr. 11, 1955, blz. 362—366;

'Onze kinderwetten 50 jaar', D. Q. R. Mulock Houwer, *Mndbl. v. d. Geest. Volksgezondheid* nr. 11 1955, blz. 373—381;

'Kinderbescherming nu en in de toekomst', J. C. Hudig, *Soc. Cont.*, dec. '55, nr. 8, blz. 195—200;

'50 jaren kinderwetten', W. P. C. Knuttel, *Mndbl. v. d. Reclass.* dec. '55, nr. 11, blz. 254—278).

Gezinsverzorging voor gerepatrieerden

Is er een reden om op dit moment speciale aandacht te schenken aan de gezinsverzorging voor gerepatrieerden? Er komen toch al zo lang gerepatrieerden naar Nederland toe?

Toch is het inderdaad zo, dat het zin heeft zich thans in deze wijze van hulpverlening eens te verdiepen. Om zich een goed beeld te kunnen vormen van het probleem van de gerepatrieerdenzorg zoals het zich thans voordoet, zal men zich moeten afvragen welke gezinnen in het verleden (te rekenen vanaf december 1949, het tijdstip van de soevereiniteitsoverdracht) naar Nederland repatrieerden en welke nu naar ons land toekomen.

In de afgelopen jaren kwamen voornamelijk die gezinnen naar hier, die de 'Hollandse' samenleving reeds kenden, doordat zij deel van Nederlandse afkomst waren, of doordat zij reeds vroeger met verlof hier vertoefden. Dit waren b.v. gepensioneerden, die zich door hun financiële positie niet langer in Indonesië konden handhaven; gezinnen met grotere kinderen, die men graag een goede opleiding wilde geven; gezinnen met opgroeiende dochters, waardoor men door de toestand in Indonesië, deze samenleving niet langer de juiste achte enz. In het heden is het een geheel andere groep, die Indonesië wil verlaten, en die zich, op grond van het Nederlander-schap, in ons land komt vestigen.

Dit betreft mensen, die behalve hun Nederlanderschap geen enkele binding met ons land hadden en die ook in het geheel niet op onze samenleving georiënteerd zijn.

Hoe is nu de gang van zaken na aankomst van de gerepatrieerden in Nederland?

In eerste instantie worden de mensen ondergebracht in een zgn. contract-pensioen. Hiervan zijn er tientallen, verspreid over het gehele land. De gezinnen krijgen hier

een zeer beperkte ruimte toegewezen. Gedurende het verblijf hier wordt getracht gepaste arbeid voor de man te vinden, hetgeen, zoals begrijpelijk is, allerlei problemen met zich mee kan brengen (zoals herscholing e.d.). Indien voor de man een werkkring gevonden is, wordt getracht een passende woonruimte te vinden voor het gezin in de plaats, waar de werkgever gevestigd is of in de naaste omgeving. Indien deze woning gevonden is, is het moment gekomen, dat het gezin op eigen krachten verder moet. Dit is ook het moment, waarop het proces van de aanpassing aan de Nederlandse samenleving een aanvang neemt. Aan het probleem van deze assimilatie zitten twee aspecten:

aan de ene kant zal de gerepatrieerde zich moeten aanpassen bij de 'Hollandse' zeden en gewoonten;

aan de andere kant zal de Nederlandse bevolking de bereidheid moeten hebben de gerepatrieerden als deel van de samenleving te accepteren.

Voor dit artikel is speciaal het eerste punt van belang en zou een bespreking van het tweede punt ons te ver van huis voeren.

De aanpassing van het gerepatrieerde gezin aan de Nederlandse samenleving bestaat op zich zelf uit verschillende problemen:

- a. de leden van het gezin afzonderlijk worden geconfronteerd, ieder op zijn eigen wijze, met voor ons vanzelfsprekende zeden en gewoonten, met bestaande groepsverbanden, waar zij als nieuweling inkomen, e.d.
- b. het gezin als geheel moet zich een plaats veroveren in onze maatschappij.
- c. de indrukken en ervaringen, die de gezinsleden opdoen bij de beleving van het voor hen vreemde cultuur- en gedragspatroon, hebben hun weerslag op de persoon zelve en daardoor op het gezin als totaliteit. Ten gevolge hiervan zullen zich allerlei wijzigingen kunnen voordoen in de onderlinge betrekkingen, b.v. in de verhouding man-vrouw, in de verhouding ouders-kinderen enz.

Ook een bespreking van al deze aspecten zou te ver voeren voor dit artikel. Speciale aandacht willen we nu geven aan de plaats van de vrouw des huizes in dit geheel. De vraag is dus voor welke speciale problemen komt deze vrouw te staan.

Om dat te kunnen bekijken zullen we ons eerst moeten verdiepen in haar positie in het gezin in Indonesië. Bij een nadere beschouwing blijkt, dat in heel veel gevallen de vrouw ginds de hulp heeft van anderen, vaak van een ouder familielid, b.v. een moeder of een tante, die dikwijls een zeer centrale plaats in het jonge gezin inneemt. Dit is een specifiek Oosterse instelling, die een grote invloed op het gezinsleven uitoefent. De meisjes trouwen dikwijls op zeer jeugdige leeftijd, hebben geen opvoeding gekregen, die het hun mogelijk maakt zelfstandig het heft in handen te nemen, zodat een logisch gevolg is dat zij ook na hun huwelijk blijven aanleunen tegen een oudere figuur, die veelal de beslissingen neemt, of hier althans grote invloed op heeft. Ook de mannen accepteren dit als een vanzelfsprekend iets. Een en ander geldt zowel ten aanzien van de verzorging van de huishouding als van de opvoeding van de kinderen.

Vertrek naar Nederland brengt veelal met zich mee, dat deze centrale oudere figuur achterblijft, hetgeen betekent, dat na aankomst alhier de jonge gezinnen zich, behalve voor het probleem van de aanpassing aan een geheel vreemde samenleving, geplaatst zien voor de nieuwe situatie, dat zij zelf tot initiatieven moeten komen en dat de volledige verantwoordelijkheid voor alle te nemen beslissingen ook bij hen zelf berust.

In het bijzonder de vrouw ziet zich nu geplaatst voor een voor haar veel meer omvattende taak, aangezien zij thans de centrale plaats in het gezin is gaan innemen. Dit betekent onder meer dat nu de planning en uitvoering van de huishouding op haar schouders rust en zij ook ten aanzien van de kinderen haar taak als moeder

volledig moet ontplooiën. Het is begrijpelijk dat zij dus voor het probleem van een 'dubbele aanpassing' staat.

In de praktijk blijkt, dat dit een zware belasting voor de vrouw betekent, en dat zij in vele gevallen niet in staat is alleen haar weg in de vele moeilijkheden te vinden. Wanneer dit het geval is, bestaat het gevaar dat hierdoor een nervositeit en prikkelbaarheid ontstaan, die het gezinsleven niet ten goede komen. In zulke gevallen is het dus gewenst, dat wegen gezocht worden om haar bij haar aanpassing te helpen. En hierbij kan een gezinsverzorgster goede diensten bewijzen. Uitdrukkelijk moge erop gewezen worden, dat de gezinsverzorgster, die hier hulp gaat bieden, qua instelling en persoonlijkheid de juiste figuur moet zijn en begrip moet kunnen opbrengen voor de geaardheid van de gerepatrieerden. Een type, dat de neiging heeft tot een wat autoritair optreden, zal voor dit werk niet de geschikte persoon zijn. Het zal niet mogelijk zijn de gerepatrieerde vrouw op korte termijn tot een volbloed 'Hollandse huisvrouw' te maken. De gezinsverzorgster zal dus moeten accepteren, dat allerlei dingen anders blijven gaan dan zij gewend is. Indien zij echter in staat is deze dingen te accepteren, en een behoorlijk contact met de vrouw op te bouwen, zal zij zeker veel kunnen bijdragen tot een sneller en beter verloop van het assimilatieproces.

Op welk terrein ligt nu voor de gezinsverzorgster een taak?

Een van de belangrijkste punten is wel de budgettering. In de meeste gevallen moet het gezin leven van een klein inkomen. Daarbij komt, dat o.a. zijn kledingvoorraad, huisraad e.d. over het algemeen zeer summier is ten gevolge van de repatriëring en dat dus uit dit geringe inkomen ook vele grotere noodzakelijke uitgaven gedaan zullen moeten worden. Een andere moeilijkheid is, dat zij, althans in het begin, niet aan de 'Hollandse pot' gewend zijn en dus de neiging hebben allerlei Indische gerechten klaar te maken, die in Nederland voor velen te kostbaar zijn. Het valt de vrouwen vaak zeer moeilijk een behoorlijke budgettering op te zetten en hier ligt dus voor een gezinsverzorgster een belangrijke taak. De gezinsverzorgster zal hierbij speciale aandacht moeten geven aan het sparen voor uitgaven, die in een bepaalde periode van het jaar gedaan moet worden, zoals brandstoffen, aanvulling van de winter- en zomergarderobe enz. Een punt, dat reeds hierboven werd genoemd is het leren bereiden van goede, niet te dure maaltijden. Hierbij zal speciaal gewezen moeten worden op grondstoffen, die in een bepaald seizoen goedkoop te verkrijgen zijn en dus juist dan het aangewezen voedsel betekenen. Daarnaast is het bijzonder belangrijk, wanneer de vrouwen leren een goede dagindeling te maken. Dit houdt in, dat zij eraan gewoon raken een goede werkverdeling te maken en dat zij mede daardoor gewend raken aan regelmatige etensuren. Het is b.v. opvallend, dat over het algemeen de gerepatrieerde vrouwen de neiging hebben vele malen in de week de was te doen, waardoor zij dan niet voldoende tijd overhouden om geregeld orde op andere zaken te stellen. De gezinsverzorgster zal in dit geval dus moeten trachten de vrouw te doen inzien, dat zij een vaste was- en strijkdag neemt en op andere dagen haar aandacht aan andere noodzakelijke werkzaamheden geeft.

Een ander probleem voor de gerepatrieerde huisvrouw is het verstellen van de kleding. Dit is iets, waar de vrouwen in Indonesië veel minder mee te maken hebben. De kleding is daar over het algemeen dun en van weinig kostbaar materiaal gemaakt. Is iets stuk, dan wordt het afgedankt en vervangen door iets nieuws. In ons klimaat worden echter aan de kleding, dus aan het materiaal, heel andere eisen gesteld. Kledingstukken zijn kostbaar, en indien zij slijten, zal door reparaties de 'levensduur' zoveel mogelijk moeten worden gerekt. Dit stelt eisen aan de huisvrouw, eisen waar over het algemeen de juist gerepatrieerde vrouw niet op ingesteld is. Zij kan over het algemeen wel naaien, deed dit ook veel, maar stoppen en verstellen is voor haar nooit een belangrijk punt geweest. Zij zal zich hierop dus terdege moeten instellen.

Bovendien kan de gezinsverzorgster de vrouw wellicht op voorzichtige wijze adviezen geven bij de verzorging van de kinderen. De pas gerepatrieerde vrouwen hebben b.v. sterk de neiging de kleine kinderen de gehele winter binnen te houden, omdat ze het hier in dat jaargetijde zo koud vinden. Dit is natuurlijk in het geheel niet in het belang van deze kleintjes, voor wie de frisse buitenlucht even noodzakelijk is als voor alle andere kinderen. Vanzelfsprekend moeten zij eerst gewend raken aan het geheel andere klimaat, maar wanneer zij erop gekleed zijn, kan ook voor hen de kou geen kwaad. Ook voor de kinderen is orde en regelmaat bijzonder gewenst, niet in de laatste plaats t.a.v. de etenstijden. De moeders zullen hun kinderen eraan moeten wennen, dat zij tijdens de maaltijd voldoende eten om zonder al te grote 'honger' het tot het volgende etensuur uit te houden.

Ten aanzien van de uitvoering der dagelijkse huishoudelijke werkzaamheden zal de gerepatrieerde vrouw zeker haar voordeel kunnen doen met het samenwerken met de gezinsverzorgster. Heel veel is nu eenmaal anders dan ze in Indonesië gewoon was en het valt niet mee zonder hulp de weg te vinden in het labyrint der zich voordoeende problemen. Om hiervan even een voorbeeld te noemen: indien men nooit gewend is geweest met een 'kachel' om te gaan, moet het stoken zeker eerst geleerd worden. En indien men nooit vloerbedekking in de vorm van zeil en kleden heeft gehad, zal men ook met het onderhoud van deze dingen op de hoogte moeten komen.

Zoals hierboven werd aangetoond, kan de gezinsverzorgster dus onder bepaalde voorwaarden er het hare toe bijdragen een snellere assimilatie van de gerepatrieerde vrouw mogelijk te maken. Ons inziens is daarbij wel de belangrijkste factor het goede contact, dat er kan ontstaan, indien de gezinsverzorgster de juiste houding weet te vinden en daardoor het vertrouwen heeft kunnen winnen.

Indien de gezinsverzorgster erin slaagt een gerepatrieerde huisvrouw te helpen bij het overwinnen van de moeilijkheden, die deze ondervindt bij het zich aanpassen aan de Nederlandse samenleving, betekent dit, dat het gehele gezin een eind op weg wordt geholpen omdat juist de vrouw zo'n centrale plaats in dit gezin inneemt. En waar het van zo groot belang is, dat ook het gerepatrieerde gezin zijn plaats weet te vinden in de maatschappij waarin het zich is komen vestigen, mag o.i. het aandeel, dat de gezinsverzorging in het aanpassingsproces in bepaalde gevallen kan hebben, niet over het hoofd gezien worden.

W. Tj. en H. J. R.

Is het u al bekend dat...

— Voor onze medewerkers aan de gezinsverzorging een tweede contactweekend wordt georganiseerd, dat zal worden gehouden op 28 en 29 januari in de Pietersberg *) te Oosterbeek. Dit weekend is bedoeld voor alle gezinsverzorgsters, vaste gezinshelpsters en hun leidsters.

Het programma vermeldt o.a. een inleiding van mej. M. Ploeg, onderwerp: Het gezin en de gezinsverzorgster; van mej. P. Ledeboer, onderwerp: Jeugdlectuur, en een gezellig programma, verzorgd door de Zwolse medewerkers.

Daarnaast is er tijd beschikbaar om gezamenlijk over allerlei onderwerpen, die door de deelnemers zelve naar voren worden gebracht, te discussiëren.

Mooi weer is besteld en zal, naar wij hopen, op tijd worden afgeleverd.

— Wij kunnen nog een aantal krachten, die reeds een opleiding voor gezinsverzorgster volgden of die bereid zijn deze te gaan volgen, in diverse afdelingen plaatsen.

Een aantal afdelingen heeft een vergroting of aanvulling van hun korps gezinsverzorgsters dringend van node, andere afdelingen zijn klaar met de voorbereidende werkzaamheden en staan gereed om met het werk te beginnen . . . mits zij maar een meisjes kunnen vinden, dat dit werk ambieert. Wij hebben het gevoel, dat het beroep van gezinsverzorgster nog niet voldoende aan alle (eventueel) belanghebbenden bekend is en dat er zeker meer meisjes te vinden zullen zijn, voor wie dit werk, indien zij er maar meer van zouden weten, een grote bekoring zou hebben.

Zoudt u ons allen willen helpen deze meisjes te vinden? Indien u eens in uw omgeving rond kijkt, er met anderen over praat en ons de namen en adressen van belangstellenden wilt opgeven, zijn wij gaarne bereid met deze meisjes contact op te nemen.

Wilt u het eens in gedachten houden? Wij hebben een grote brievenbus . . .

— Er vanwege het Departement van Maatschappelijk werk een praktijkexamen werd ingesteld voor leidsters van gezinsverzorgsters. Hieraan kunnen deelnemen die leidsters, die niet in het bezit zijn van een diploma van een van rijkswege gesubsidieerde school voor maatschappelijk werk of van een school voor maatschappelijk werk, welke naar het oordeel van de minister van O., K. en W. voor subsidie in aanmerking zou kunnen komen, en die op 1 januari 1955 gedurende 3 jaren in deze functie werkzaam was.

Dit examen wordt voor 2 groepen afgenomen; de eerste maal in november-december 1955, de tweede maal in februari-maart 1956.

— Onze leidster uit Zwolle, mevrouw A. v. d. Wees—de Jonge het bovenbedoelde examen reeds heeft afgelegd en wel met een zeer goed gevolg. Ook langs deze weg van ganser harte gefeliciteerd, mevrouw v. d. Wees. Ook in de tweede groep zal een kandidate van Humanitas aan de tand gevoeld worden.

— Er nog altijd een voorraad Humanitas-insignes is, voor onze gediplomeerde gezinsverzorgsters, waaruit u kunt putten? De prijs is f 4,65. De gezinsverzorgsters dragen het insigne graag!

— Voor onze medewerkers aan de gezinsverzorging een wettelijke-aansprakelijkheidsverzekering werd afgesloten.

*) (Bij het verschijnen van dit blad is dit week-end reeds weer achter de rug. In een volgend nummer zullen wij een verslag over deze bijeenkomst opnemen.)

Het leven door een reclasseringsbril

PRACTIJKERVARINGEN

VAN EEN RECLASSERINGSAMBTENAAR

9

Wanneer wij een gezonde en echte belangstelling voor onze reclassent hebben, dan zijn we geïnteresseerd bij zijn gehele mens-zijn. Dat betekent dat we ons afvragen: Wat doet hij voor werk, is dat naar zijn zin en komt het overeen met zijn capaciteiten; hoe zijn de huiselijke omstandigheden, hoe is de verhouding tot de ouders, de echtgenote, de kinderen, vrienden of vriendinnen; hoe besteedt hij zijn vrije tijd, hoe is de geestelijke belangstelling gericht, enz. Bij een natuurlijk en prettig contact zullen al deze punten vanzelf vroeg of laat aan de orde komen, zonder dat we iets behoeven te forceren. Er zijn echter een niet onbelangrijk aantal reclassenten die de neiging hebben hun problemen en moeilijkheden te verzwijgen en het gesprek liever aan de oppervlakte houden. Het vereist een ruime ervaring en een groot waarnemings- en invoelingsvermogen om in zulke gevallen uit te maken hoe onze houding moet zijn.

Het punt arbeid is meestal wel een terrein waarop we ons zonder al te veel risico's kunnen wagen. Er zijn over de arbeid als factor in ons leven in ieder geval twee eenvoudige waarheden te zeggen, namelijk dat we bijna zonder uitzondering allen moeten werken om te kunnen leven en dat regelmatig werken gezond is. Toch meen ik dat dit punt soms nog te weinig aandacht krijgt in het reclasseringswerk van alledag. Hoe dikwijls zien we niet dat onze reclassenten geen bepaald vak kennen, dat zij een bestaan leiden als 'los arbeider' met alle wisseling en economische onzekerheid daarvan. En dat er dan allengs een wisselwerking gaat ontstaan tussen perioden van materiële moeilijkheden en het opnieuw plegen van een delict om daaruit te komen. De terugkeer in de vrije maatschappij wordt voor dergelijke mensen elke keer een beleving waar men te voren als tegen een berg tegenopziet: Zou het wel lukken met werk, hoe moet het met die schulden, enz. Gaan we altijd wel voldoende na welke arbeidsperspectieven iemand biedt, denken we wel aan de mogelijkheid iemand te laten testen en te laten omscholen op een rijkswerkplaats, ook al moeten we daar geen wonderen van verwachten? Een deel van onze reclassent-losse arbeiders voelt in eerste instantie niets voor een omscholing of een vast beroep en vlucht liever in vaagheden als 'seizoen-arbeid' of 'de handel'. Wanneer echter het seizoen voorbij is of de handel niet produktief, staan ze met lege handen. Zonder te dwingen meen ik dat we onze pogingen onze reclassent tot grotere stabilisatie ten aanzien van zijn werkmogelijkheden te brengen niet te spoedig moeten opgeven.

Ik wil deze bijdrage gaarne besluiten met het korte relaas van een recente ervaring met een jongeman, waarbij omscholing welhaast de enige mogelijkheid leek om uit de bestaande impasse te komen.

L. is een 26-jarige jongeman uit een van de grote steden in het westen, een echte 'jongen van de vlakte'. Hij is de laatste jaren 'in het leven geweest', wat in zijn geval wil zeggen souteneur. Zijn moeder is al jaren dood, vader was reeds voor de oorlog opgenomen in een krankzinnigengesticht. Verdere banden met broers of zusters heeft

hij niet. Tussen de bedrijven door heeft L. nog wel eens met bloemen of fruit gevent, maar zonder officiële vergunning en met weinig ambitie. In een periode van acute geldverlegenheid ontmoet hij een bekende, die in dezelfde omstandigheden verkeert en samen besluiten ze naar het vreemdelingenlegioen te gaan, dat verre toevluchtsoord voor hopelozen. Ze zijn niet ver gekomen, namen een paar fietsen weg en werden reeds voor de grens gearresteerd.

L., enigszins tot rust gekomen, geeft te kennen met zijn vroeger leven te willen breken. Hij is eerlijk genoeg om toe te geven dat hij regelmatige arbeids ontwend is, of in zijn eigen termen 'Werken was er de laatste jaren niet meer bij.' Hij ziet ook in dat hij in de naaste toekomst toch zal moeten werken, wil hij normaal kunnen leven. Bij de meeste werkgevers zal hij niet terecht kunnen, want een arbeidsverleden heeft hij hoegenaamd niet. Los werk is te riskant, omdat hij dan al spoedig de kans loopt bij werkloosheid terug te vallen in zijn oude bestaantje. Gelukkig is hij gezond, heeft hij een normaal verstand en wil hij graag in aanmerking komen voor omscholing. Deze biedt het voordeel van een praktijkcursus, waar hij niet onmiddellijk de hoogste prestaties behoeft te leveren en waar hij bovendien onder het waakzaam oog van een leraar aan een gewoon arbeidstempo kan wennen. Wanneer we L. dan ook nog in een nieuw woonmilieu plaatsen, hebben we voor hem in ieder geval een gelegenheid geschapen opnieuw te beginnen. Of deze poging slagen zal, kunnen we alleen maar hopen.

v. d. S.

Al lezend trok onze aandacht

Maandblad voor berechting en reclassering, dec. 1955 en jan. 1956

Vrijwel het gehele decembernummer wordt gewijd aan de herdenking van 50 jaren kindervetten, waarvan een bespreking elders in ons blad. Overigens o.a. nog een boekbespreking van 'Moederlijke zorg' uit het Engels door de psychiater John Bowlby. Een boekje, dat ook voor onze reclasseringsmedewerkers van groot belang is en daarom van harte aanbevolen. Het is uitgegeven door Pro Juventute bij Muusses in Purmerend en kost f 2,90.

Mogen we het artikel 'Oud en Nieuw' van dr. Muller in het januarinumnummer een nieuwjaarsrede noemen? Verschillende aspecten in kinderbescherming, reclassering en gevangeniswezen passeren de revue.

'Enkele cijfers' van mr. Goedemans (Inspecteur Reclassering v. h. ministerie) geven interessant materiaal over de jaren 1949 t.m. 1953, waar het gaat om de verhouding van uitgebrachte voorlichtingsrapporten tot het aantal verdachten. Een enkel gegeven uit deze cijfers ter illustratie.

In genoemde periode werd *per jaar* een

gemiddeld aantal van 8078 rapporten uitgebracht over eveneens gemiddeld 51726 verdachten. Dat is een percentage van 15,8. Dat er rechtbanken zijn die een ruimer gebruik van deze voorlichtingsmogelijkheden maken, blijkt uit het feit dat een dezer in 1953 tot een percentage van 28,5 ging. Daartegenover staat een andere rechtbank met 7,6%. Inderdaad wel heel erg laag.

Het spijt mij met mijn collega de heer Beiboer te Amsterdam op menig punt van mening te moeten verschillen, vooral waar het betreft zijn gedachten over de groep van vrijwillige medewerkers. Daarover ontwikkelt zich in onze kring beslist een andere zienswijze waarover een uitweiding op deze plaats niet mogelijk is. Maar ik meende dat deze opmerking noodzakelijk was omdat anders onze medewerkers een onzeker beeld dreigen te krijgen omtrent hun plaats en taak in het werk.

Wellicht is op een andere plaats en tijd nog eens gelegenheid om over de besproken kwestie van gedachten te wisselen.

Mag ik dan overigens een paar korte bijdragen in dit nummer onbesproken laten?

Maandschrift voor het gevangeniswezen,
sept., okt. en nov. 1955

Uit het eerste nummer zou voor onze medewerkers kunnen worden aanbevolen de bespreking van mr. Poelstra over 'Doden-cel 2455', het boek van de ter dood veroordeelde Amerikaan Caryll Chessmann.

Daarnaast een stukje *gestichtspraktijk* van de heer P. Rossel, directeur van het H. v. B. III te Amsterdam. Een proef met het eten der gedetineerden aan goed verzorgde tafels met behoorlijk servies, die op hoge prijs werd gesteld.

In het oktobernummer gaat het voor ons het meest om een denkbeeld van 'Kaes' om de probleemvormende groep van zgn. onverbeterlijke beroepsrecidivisten, die zozeer de geestelijke besmettingshaard voor de overige gedetineerden in een gesticht vormen, onder te brengen in een speciaal te bouwen gevangenis op een onzer Waddeneilanden met zeer strenge tucht, opdat zij geen misbruik meer zullen kunnen maken van een mild systeem als vrucht der vernieuwing.

Het artikel zet ons regelrecht aan het denken, al meen ik dat er t.a.v. onderdelen van de argumentering wel bezwaren zijn in te brengen, die op deze plaats niet nader kunnen worden uitgewerkt. Als we deze redenering eens vergeleken met de mening van Chessmann, die zelf een van deze lieden is. En er dan nog eens een uitvoerige bespreking aan waagden?

Uit een verslag van dr. Veringa in het novembernummer over het internationale *congres der criminologen* blijkt hoe moeilijk het is om iets werkelijk nieuws te zeggen over de problemen rond het *recidivisme*. (Oorzaken, prognose, vormen en behandeling.) Bovendien kwam prof. Baan met zijn overtuiging dat de beroepsmisdadiger niet bestaat, doordat hij de 'vrije' keuze tot misdaad verwerpt. Een gedachte waarmee niet alle criminologen zich konden verenigen.

Vooraf voor wat de behandeling betreft bleek dat men nog niet veel gevorderd was. Op aandrang van de Nederlandse deelnemers werd voorgesteld nadere onderzoeken op dit terrein mogelijk te maken.

Nog meer bezoeken aan het buitenland worden 'verslagen'. Onder meer aan het sociale werk in de gevangenis in Frankrijk (door dr. v. d. Grient); aan een confe-

rentie in Kassel (Duitsland) over nieuwe vormen in de strafvoltrekking (verslag ds. v. d. Linden); aan het Belgische gevangeniswezen en een bijeenkomst van aalmoezeniers in Duitsland en ten slotte nog een verslag van een bijeenkomst van gestichtspredikanten in ons eigen land voor wat betreft een inleiding van dr. v. d. Grient over selectieperspectieven.

Het zou te ver voeren om uitvoeriger hierover te zijn. U zoudt het zelf moeten lezen.

Uit een overzicht van de *Gestichtsterkte* blijkt, dat met inbegrip van 406 politieke gedetineerden en 700 TBR-gestelden er op 30 oktober 1955 in totaal 2370 personen in de gestichten als gedetineerden verbleven. Daarnaast waren de Huizen van Bewaring in totaal met 2168 personen bezet. Totaal generaal dus 4538 (waarvan 133 vrouwen).

Ons Tijdschrift (Leger des Heils),
december 1955

De reclasseringsarbeid van het Leger des Heils heeft met de reclasseringsmedewerking in onze kring gemeen, dat het een deel uitmaakt van een groter geheel. Bij het Leger is dat zijn evangelisatie-arbeid, die zijn maatschappelijke werk sterk doordringt.

Ook in haar reclasseringsblad komt deze verbondenheid duidelijk tot uiting, zowel in de grote plaats die de geestelijke achtergrond daarbij inneemt als in de berichten over het wel en wee van zijn vaste medewerkers(sters). Daardoor levert een bespreking van het blad voor mij een moeilijkheid, die geheel staat buiten de meerdere of mindere waardering. *)

Kapt. D. Lissenburg beëindigt zijn artikeltjes over 'Het contact met de ander'. Een enkele zin die zich in mij vasthaakte: 'Ten slotte heeft ieder die de deur van zijn levenshuis opendoet het recht om tot ons te zeggen: 'Kom er in, maar zet je hoed af,' d.w.z. heb eerbied voor mijn persoonlijkheid.'

Volgt als voorbeeld het gesprek van Jezus met de Samaritaanse vrouw.

Bij de nogal summiere reeks voorlichting over 'Graphologie' vraag ik mij af welke betekenis dit kan hebben. Leidt dit niet al te spoedig tot oppervlakkige en te absolute conclusies?

HUTTE

*) Dit alles geldt in gelijke mate voor het 'Hogeland', welks blad wij overigens reeds enige tijd niet ontvingen.

Menselijke verhoudingen

(Publikatie 'Menselijke verhoudingen', van de Stichting Mens en Samenleving, Utrecht. Uitg. Paul Brand N.V. Bussum, 1955).

'Het is moeilijk ieder mens als persoon te respecteren, als enkeling, zoals hij is, met zijn aard, ontwikkeling en zijn levensomstandigheden. De grootste moeilijkheid om de menselijke verhoudingen te verbeteren ligt in de aard van het onderwerp en in ons zelf. Het is gemakkelijker een geleerde te worden of sociaal te slagen, dan zijn naaste waarlijk lief te hebben ...'

Geen commentaar op de gemeenschappelijke grondtoon, die deze bundel opstellen van verschillende schrijvers verbindt, zou eenvoudiger en directer de algemene indruk die dit boek na lezing achterlaat, kunnen karakteriseren dan deze slotregels uit het tweede opstel van prof. Rutten in zijn inleiding.

Het is een merkwaardig boek, merkwaardig als **geheel**, mét alle verscheidenheid in benaderingswijze, taalgebruik, persoonlijke beschouwing en beroeps-idealen, die erin zijn samengevoegd.

'Wij leven in een wereld van functionarissen,' zegt prof. Rutten en beschrijft aan de hand van allerlei sprekende voorbeelden hoe wij daartegenover steeds sterker de behoefte ervaren 'gewoon

mens' te zijn, 'medemens', 'naaste' ...

'Er is geen naaste, dan wanneer de ene mens een medemens nader treedt.'

Telkens weer, vanuit hún visie op ons tijdbeeld, zoeken de verschillende schrijvers naar de ontwikkelingstendenzen, die wellicht aanknopingspunten zouden kunnen geven bij het vinden van een nieuw evenwicht tussen de persoonlijke relatie tot de ander als mens enerzijds en de — min of meer duurzame en door uiterlijke omstandigheden mede-bepaalde — functionele relaties, die op doelgerichte organisatorische regelingen berusten anderzijds.

'Wij worden als het ware gedwongen,' zegt prof. Rutten aan het slot van zijn inleiding ('een vraagstuk en een ideaal') 'onze wezenlijke verbondenheid met de medemens bewust te beleven. Het nieuwe humanisme, dat op het punt staat geboren te worden, is dat van de naaste. De mens ziet u aan: 'Zult u mij tot uw naaste maken?' ...'

De nationale stichting 'Mens en Samenleving' te Utrecht, die het aangedurfd heeft dit boek aan Nederland voor te leggen als 'een probleemstelling' — als een eerste begin van terreinverkenning en bezinning dus — is een katholieke organisatie, opgericht in 1954, die zich ten doel stelt de bestudering der problematiek der 'menselijke verhoudingen' op alle gebieden van het maatschappelijk leven.

Twintig deskundigen van naam uit alle mogelijke sectoren van het maatschappelijk en geestelijk leven hebben een bijdrage geleverd. Die bijdragen zijn zeer verschillend, ook van kwaliteit, maar alle wekken zij de indruk van een gezamenlijk streven naar eerlijk zoeken, vanuit een brede visie op menselijke problemen. Hoe de samenstelling van het boek werd voorbereid, wordt de lezer niet onthuld, maar men vermoedt, al lezende, dat aan het schrijven een stuk 'menselijke verhoudingen in de praktijk' is voorafgegaan, dat tot op grote hoogte voldoet aan de definitie die drs. Daniels geeft in zijn opstel over 'Menselijke verhoudingen in fabriek en kantoor', nl. 'verhoudingen die ontstaan wanneer alle tussenmenselijke betrekkingen in de organisatie gekenmerkt worden door eerbied van ieders menszijn en waarbij ieder in vrijheid zijn activiteit richt naar het gemeenschappelijke doel.'

Dit gemeenschappelijke doel omvatte kennelijk een aanspreken van iedereen, vanuit zo breed mogelijke visie, die zonder de eigen levensbeschouwelijke achtergrond van de schrijvers geweld aan te doen, toch vooral zich richt naar het gemeenschappelijke, dat ons als mensen en als Nederlanders (of West-Europeanen) bezighoudt. De meeste schrijvers zijn hier wonderwel in geslaagd. Slechts hier en daar blijft de niet-katholiek denkende lezer steken in een redenering die hij opeens niet meer volgen kan, ontstaat a.h.w. kortsluiting in het geboeid meedenken op het moment dat de geopenbaarde waarheid van het geloof ons langs een weg voert, die voor onze geest een luchtsprong betekent. Zo bij voorbeeld aan het slot van een der mooiste en belangrijkste essays, nl. dat van prof. Van Boxtel over 'Democratie en menselijke verhoudingen', wanneer de analyse van democratie als ideaal eindigt in een beschouwing over het mysterie der (christelijke) liefde als laatste, diepste zin van democratie als waarachtig menselijk ideaal.

Zulke passages (het zijn er in het hele

boek slechts weinig) kunnen wij lezen en herlezen, om dan tot de conclusie te komen dat zij in een andere taal geschreven zijn, die niet de onze is. En dan schiet ons het citaat van prof. C. Winkler op bladz. 43 weer te binnen: 'een van de wijzen waarop men onze tijd kan begrijpen, is onze tijd te zien als een worsteling om het verstaan van elkaar' — en wij worstelen verder, omdat telkens weer — door bijna het gehele boek heen — een beroep op onze wil tot 'verstaan' wordt gedaan.

Het is niet mogelijk in een oppervlakkige beschrijving, in kort bestek, recht te doen aan de inhoud der verschillende onderwerpen en de wijze waarop zij behandeld zijn. Een extra-moeilijkheid daarbij is, dat het onderwerp wel — zowel in de situatieschets in de Inleiding, als in enkele der afzonderlijke opstellen — wordt beschreven en geïllustreerd, maar klaarblijkelijk niet bij onderlinge afspraak is omlijnd naar grenzen en gerichtheid. De term 'menselijke verhoudingen' komt op welhaast elke bladzijde één of meerdere keren voor; soms als geregistreerde, geconstateerde grootheid, al of niet met een kwalificerende toevoeging, die aangeeft in welke richting de schrijver dezer grootheid wil zien ('goede', 'verbeteringen van', 'humanisering van', 'verstoring van', enz.), soms ook als een normerend begrip, dat niet zozeer de reële betrekkingen aanduidt die er tussen mensen voorkomen, dan wel de ideale betrekkingen die er tussen mensen moeten of zouden moeten bestaan — het woord 'menselijk' heeft dan een ethische betekenis gekregen, wijst naar een te verwerkelijken idee, roept op tot een te vervullen taak — ('menswaardige' verhoudingen) (Prof. Peters, blz. 59).

Bij sommigen van hen, die deze term zonder verdere omlijsting hanteren (meestal in het verband van bepaalde praktische situaties gezien, zoals de school, het jeugdwerk, de strijdkrachten, de geneeskundige hulp) wordt men al lezende gedwongen om te schakelen op een veel beperkter uitgangspunt,

nl. op de concrete betrekkingen tussen speciale categorieën van mensen en andere categorieën in een **functionele** ontmoeting (leraar-leerling; huisart-patiënt). Dit geldt — enigszins tot onze teleurstelling — ook voor de beschouwing over het sociaal-charitatieve werk, die op zich zelf een interessant beeld geeft van de zich wijzigende verhouding tussen helper en hulpzoekende en tussen beroepskracht en vrijwilliger, maar die toch in hoofdzaak 'afglijdt' naar de vernieuwing van inzichten omtrent de verhouding van de 'werker tot zijn werk' op dit terrein.

Dit is o.i. onbevredigend, als wij uit eigen ervaring en na lezing van de diepdoordringende opstellen van b.v. prof. Peters ('De invloed van het mensbeeld op de menselijke verhoudingen') en prof. Verbeke ('De mens en het menselijke') en de scherpe analyse van het organisatieleven van dr. Crijns, gaan zoeken naar een concretisering van de problemen der groep- leiders- en verantwoordelijkheids-verhoudingen, waar wij juist op ons terrein zo mee van doen hebben — zoals dat b.v. heel verhelderend door drs. Vollebergh is gedaan voor wat betreft de typische problematiek der verhoudingen in het ziekenhuis.

Zonder op de inhoud nader in te kunnen gaan, hebben wij getracht — hoe oppervlakkig ook — iets van de verscheidenheid binnen het geheel van dit boek te kenschetsen. Enkele der afzonderlijke onderdelen hebben wij niet genoemd. Dat wil niet zeggen dat alleen de wél genoemde het bestuderen waard zijn — zij werden eigenlijk onopzettelijk voorbijgegaan, vermoedelijk omdat wij ófwel minder aan een benadering van het gestelde probleem toe komen (b.v. niet verder dan een beschrijving van bepaalde individueel-menselijk beschouwde symptomen) ofwel meer een oriënterend overzicht geven van bepaalde praktische media op een speciaal deel-gebied.

Twee der opstellen staan o.i. wat apart in dit geheel: prof. Asselberg's beschouwing n.a.v. de experimentele literatuur (die eigenlijk in zo kort bestek niet tot

haar recht komt, omdat zij een wat anders, meer nog cultuur-historisch, uitgewerkte achtergrond en inleiding vergt en omdat de conclusie naar onze smaak wat geforceerd wordt teruggebracht op de 'menselijke verhoudingen'); en dan de ontzagwekkend eerlijke analyse van de verhouding tussen priester en gelovige.

Als leek en niet-katholiek wagen wij ons niet aan een discussie over dit hoofdstuk — maar als mensen van deze tijd en als maatschappelijke werkers heeft het ons misschien méér te zeggen dan het stukje over het sociaal-charitatieve werk!

Ten slotte nog iets over de samenstelling van het geheel: de volgorde. Het komt ons voor dat deze hier en daar wat logischer had kunnen zijn, met name wat betreft Hoofdstuk II in zijn aansluiting op de opstellen 1 t.m. 5 in het algemeen beschouwende Hoofdstuk I. Naar hun inhoud sluiten de opstellen nr. 4 en 5: 'Organisatieleven' en 'Fabriek en Kantoor' in hun breedheid direct bij dit eerste gedeelte aan. Of heeft men de gang van de mens van kind tot volwassene willen volgen? Ware het dan misschien niet beter geweest deze twee in een apart hoofdstuk te plaatsen, tussen Hoofdstuk I en de serie: 'gezin', 'school', 'jeugdwerk', 'strijdkrachten', met het stuk van v. Giniken over 'De veelheid der betrekkingen' als inleidend onderdeel?

Nu krijgt men bij het doorlezen van dit Hoofdstuk II steeds de behoefte terug te gaan naar Hoofdstuk I om het logische verband in het denken over deze toch al — ondanks het zeer waardevolle streven naar eenvoudige formuleringen! — moeilijke materie, weer te herstellen.

Dit is echter een punt van ondergeschikt belang, dat niets afdoet aan onze conclusie: een waardevol boek, een boek ook om dikwijls ter hand te nemen, omdat het ons **aan 't denken zet**; een veelzijdig boek: naar onderwerp, maar vooral in de ware zin van het woord veelzijdig van vraagstelling en visie. Als zodanig des te waardevoller dank zij de idealistische openheid waarmee de schrijvers zich tot ons richten. L. H.

Algemene ouderdomsverzekering

Wel zelden is in ons land op staatkundig- en sociaal gebied de betekenis van het begrip; *panta rei oeden menei*, alles vloeit en niets blijft, zó sterk tot uiting gekomen als nu bij de behandeling van het ontwerp van wet inzake een algemene ouderdomsverzekering (na te noemen A.O.).

Wie kennisneemt en o.m. op zich laat inwerken de inhoud van hoofdstuk I, het historisch overzicht, waarmede de memorie van toelichting op genoemd wetsontwerp, met als eerste ondertekenaar minister Suurhoff, begint en verder weet wat omtrent de geschiedenis van de oudedagszorg in tal van geschriften is neergelegd, begrijpt volkomen de vreugde over de indiening welke er bij de regering is. Volkomen terecht schrijft zij dan ook, dat in ons geestelijk en politiek zo rijk geschakeerde land, het tot stand brengen van een voor een meerderheid aanvaardbaar compromis vaak noodzakelijk is en in zich ook in het geheel niet verwerpelijk is. Toch kleeft aan compromis-oplossingen het nadeel, dat zij vrijwel niemand geheel bevredigen, omdat een zekere halfslachtigheid daarbij niet te vermijden is.

Bij de definitieve oplossing van het probleem der oudedagsvoorziening behoeft nu eens niet met een compromis genoeg genomen te worden. De gevonden oplossing, zoals deze in het ontwerp is verwerkt, is in stede van een niemand bevredigend compromis, een werkelijke synthese.

En dat de regering in de roos schoot, blijkt wel hieruit, dat in het Voorlopig Verslag (na te noemen V.V.) over het wetsontwerp — zeldzame uitspraak bij principiële ontwerpen — wordt verklaard en wel reeds in de eerste alinea op de eerste pagina, dat vrijwel algemeen de indiening van het onderhavige, lang verbeide ontwerp van wet, waarmede men zich in grote trekken kon verenigen, met hartelijke instemming werd begroet.

En zo zegt het V.V. zúlks in aansluiting met de regering, hetgeen in het ontwerp inzake de A.O. is neergelegd, vormt terecht geen compromis in deze zin, dat uit vele kwaden het minst kwade zou zijn gekozen, of dat van alle kanten iets zou zijn toegegeven, ten einde althans tot enige oplossing te komen, doch er is een synthese gevonden, welke uit een jarenlange worsteling met de problematiek is te voorschijn gekomen.

De verleiding is groot om de historische achtergrond van deze synthese te belichten. Dat kan thans echter niet. Laat ons echter alleen nagaan: Waarom is thans deze gelijkgezinde opvatting mogelijk, terwijl men tot voor vrij kort nog zo scherp verdeeld was?

Daar is allereerst dan m.i. het besef, dat er geen verantwoorde redenen zijn de A.O. alleen te beperken tot loontrekkenden. Ook de zelfstandigen hebben deze hulp hard nodig. Deze opvatting is thans gemeengoed bij alle politieke partijen.

Vervolgens zijn er de lessen, geleerd door de toepassing van de noodwet-ouderdomsvoorziening en ten slotte de wel zeer versnelde verbetering in het inzicht van wat sociaal geboden is.

Wat nu biedt de nieuwe wet inzake de A.O.? Laat ik in dit artikel mogen volstaan met enkele principiële grondslagen in het kort te belichten. Later, als de Tweede Kamer het ontwerp heeft aanvaard — wellicht met enkele wijzigingen — is er gelegenheid op ander onderdelen de aandacht te vestigen.

Volgens de regering — en in het VV wordt daarmee algemeen ingestemd — is thans de tijd aangebroken de nieuwe AO algemeen verplicht te stellen. Volgt uit deze rechtsgrond reeds, dat de gehele bevolking, omvattende loonarbeiders, zelfstandigen en de overige niet-loontrekkenden, bij deze verzekering dient te worden betrokken, evenzeer leiden overwegingen van praktische aard, o.m. gelegen op het terrein der administratie, tot het aanvaarden van een volksverzekering.

Verzekerd zullen nu zijn alle ingezetenen van Nederland, die de leeftijd van 15 jaar, doch nog niet die van 65 jaar hebben bereikt.

Hier is dus sprake, zulks kan niet genoeg herhaald worden, van een algemene volksverzekering. Deze algemene volksverzekering, welke er naar streeft een bodempensioen voor ieders oude dag te verzekeren, vindt haar grondslag in een solidariteit, welke op haar beurt is af te leiden uit het algemeen welzijn, waarin het welzijn van iedere deelgenoot op zijn oude dag als het ware verankerd ligt.

Terecht oordelen regering en volgens het VV ook algemeen de Tweede-Kamerleden, dat de zienswijze welke soms tot uiting komt dat de hoger gesalarieerden geen verzekeringsplicht zou moeten worden opgelegd, aangezien zij over voldoende middelen beschikken, om hetzij zelf een verzekering te sluiten, hetzij ook in kwade dagen in hun levensonderhoud te voorzien, ten enenmale weerlegd is met de waarschuwing, dat geen sterveling bij voorbaat, dus als hij zijn loopbaan begint, met zekerheid vermag te voorspellen, of hij bij het bereiken van de 65-jarige leeftijd geen behoefte aan een ouderdomspensioen zal hebben.

Wijlen mijn moeder zei al jaren geleden, dat het geboren worden in een gouden wieg, geen zekerheid geeft voor een eerste-klas begrafenis.

En wie betaalt dit alles? Alle Nederlanders van 15 tot 65 jaar betalen van hun inkomen regelmatig een bepaald percentage, waarschijnlijk tot 7 %, dan wel wordt deze premie voor hen betaald. Bepaalde groepen t.w. niet-werkenden en zelfstandigen met een inkomen beneden een zeker bedrag, krijgen nl. toch premie via de Staat, welke voor hen betaalt.

De algemene ouderdomsverzekering wordt dus gefinancierd door middel van een omslagstelsel. Dit houdt in, dat de werkende generatie van **nu** de middelen opbrengt om de bejaarden van **nu** hun pensioen uit te keren. Als de huidige werkende generatie zelf aan het pensioen toe is, zal de werkende generatie van **dán** de middelen daartoe opbrengen.

De premie zal worden vastgesteld in een percentage van het inkomen. Indien het inkomen meer dan f 6000,— bedraagt, is over dat meerdere geen premie verschuldigd.

Waarom geen fondsvorming? Wel, omdat fondsen, die jaren lopen, niet opgewassen zijn tegen geldontwaarding.

Een voorbeeld uit de praktijk. Iemand sloot 40 jaar geleden een verzekering af, welke hem, als hij 65 jaar zal worden, een bedrag van f 4000,— waarborgt. Met dat bedrag, zo dacht hij 40 jaar geleden, kan ik, als ik 65 ben, wel een huis kopen. Ja, dat kon, zelfs nog in 1939. Nu in 1956 kan hij voor f 4000,— nog niet eens een garage laten bouwen, laat staan een huis.

Waarom geen premieheffing van het inkomen boven f 6000,—? Mede omdat men niet kan volstaan, met éénmaal vast te stellen of iemand een hoger inkomen heeft dan f 6000,— per jaar. Een omvangrijke administratie zou anders nodig zijn. Betrokkene heeft zeker niet als hij 15 jaar is reeds een inkomen van f 6000,—.

Het ouderdomspensioen bedraagt voor een ongehuwde f 804,— en voor een ge-

huwde man f 1338,— per jaar. Deze bedragen zijn zodanig gekozen, dat zij de thans geldende uitkeringen krachtens de Noodwet Ouderdomsvoorziening in de eerste gemeenteklasse met 5 pct. overtreffen. Bepaald is, dat eigen inkomsten, uit welken hoofde dan ook, niet op het ouderdomspensioen in mindering zullen worden gebracht. Bij de noodwet ouderdomsvoorziening was zulkt wél het geval, met alle nare gevolgen van dien.

Wie alleen van de genoemde bedragen moet leven en geen andere inkomsten heeft, komt te kort. Aanvullende hulp, b.v. van de gemeente, is dan geboden.

De bedragen zijn niet hoger gesteld, omdat het hier gaat om een grond, een bodempensioen dus. Daarnaast hebben honderdduizenden nog rechten uit anderen hoofde — los van voorzieningen, welke men zelf geheel financiert — zoals de waarde van het rentezegeltje, bedrijfs- en ondernemingspensioenen, enz. Mede daarom zullen de kamers ongetwijfeld, zulks blijkt uit het VV, met de grondbedragen welke op en neer zullen gaan met de loonronden, wel instemmen.

Bestaande pensioenregelingen houden geen rekening met de koopkrachtveranderingen van het geld, hetgeen wel de belangrijkste oorzaak is, dat b.v. met name de invaliditeitswet (oudedagsgedeelte) in de huidige situatie zo weinig betekenis meer heeft zodat velen op hun oude dag, ook al hebben zij in hun actieve periode een voorziening getroffen, welke destijds behoorlijk kon worden geacht, thans toch over een gering of zelfs onvoldoend inkomen de beschikking hebben. De regering is dan ook van mening, dat aanpassing van de koopkracht van het nieuwe ouderdomspensioen aan wijzigingen in de economische situatie dient te worden gewaarborgd. Daartoe verdient volgens de regering het meest aanbeveling een systeem, inhoudende een binding van de hoogte van het bodempensioen aan het indexcijfer der regulingslonen.

Ik denk dat minister Suurhoff in zijn verder leven steeds één cijfer nooit vergeten zal, nl. het cijfer 60, in dit geval artikel 60 van de nieuwe wet. Het eerste lid van dit artikel luidt:

‘Binnen twee jaren na de inwerkingtreding van artikel 7 kan een werkgever, die een pensioen heeft toegezegd, bepalen, dat het ouderdomspensioen ingevolge deze wet — de nieuwe wet dus — geheel of ten dele in mindering wordt gebracht op het door hem in uitzicht gestelde of op het reeds toegekende pensioen.’

Mag men moreel en juridisch gesproken, verplichtingen welke zijn aangegaan ten aanzien van pensioenen, aantasten? Foliovellen papier zijn hierover de laatste maanden reeds volgeschreven en gepubliceerd. De regering zegt hierover o.m. dat bij de invoering van de nieuwe wet wel behoefte gevoeld zal worden bestaande pensioenregelingen te herzien. Dit vloeit voort uit de aard der voorgestelde voorziening als bodemvoorziening; de particuliere pensioenregelingen kunnen voortaan worden opgezet, rekening houdende met deze algemene voorziening.

Vele pensioentoezeggingen zijn nl. gedaan, waarop gekort mogen worden wettelijke uitkeringen. Ook de statuten of reglementen van vele pensioenfondsen bevatten bepalingen in die geest. Waar dusdanig voorbehoud tot nu toe niet werd gemaakt, of zulke bepalingen ontbreken, is het gewenst, zo oordeelt de regering, dat daartoe alsnog de mogelijkheid wordt geopend. Geschiedt dit niet, dan wordt de onderneming, die tot dusver in het geheel geen of zeer onvoldoende pensioenvoorzieningen trof, bevoordeeld boven de onderneming, die reeds een redelijke eigen pensioenvoorziening tot stand heeft gebracht. Door een samenloop van bodempensioen en particulier pensioen zou verder in sommige gevallen het totale inkomen van een gepensioneerde boven 100% van zijn laatstverdiende inkomen kunnen stijgen.

De genoemde 100% pensioen en hoger is mogelijk en zeker voor velen, die in overheidsdienst zijn. Dit is, dat voelt men wel, ongewenst. Maar juridisch en moreel

is aantasting van verkregen rechten ook niet voor 100% goed te praten. Te verwachten is daarom, dat als de regering op dit punt geen wijzigingen in het ontwerp aanbrengt, de Tweede Kamer dat zal proberen. Maar ook deze voelt reeds de moeilijkheid een afdoende en tevens bevredigende regeling aan te geven. We lezen dan ook in het V.V. deze zinsnede:

‘Verklaarden deze leden zich derhalve in beginsel voor de mogelijkheid van aanpassing ontvankelijk, de uitwerking van deze gedachte, gelijk in artikel 60 neergelegd, vermocht hun instemming voorshands niet weg te dragen.’ Men lette hier vooral op het woord ‘voorshands’.

De Stichting van de Arbeid heeft ten aanzien van deze materie o.m. verklaard: ‘Redelijk wordt geacht, indien bij een volledig volbrachte diensttijd van b.v. 40 jaar als totale ouderdomsvoorziening een bedrag wordt bereikt van 60 à 70% van het loon.’

Maar wanneer dan 60 à 70% redelijk is — m.i. is bij lage lonen zeker 80% pensioen gemotiveerd — dan zal men bij de overheid de degressie van de pensioenen, waardoor na het bereiken van een bepaald salaris zelfs na 40 jaar geen 70%, maar een vrij belangrijk lager percentage als pensioen geldt, moeten laten vervallen en in feite 70% nominaal over de gehele lijn dienen aan te houden.

Ten slotte nog dit. Thans vergt de noodwet-ouderdomsvoorziening rond 280 miljoen per jaar voor 367.933 uitkeringsgevallen. Waren we thans nog alleen aangewezen op het oudedagpensioen van de invaliditeitswet, dan zou er wellicht niet meer dan 50 à 60 miljoen per jaar worden uitgekeerd. Komt de nieuwe wet tot stand, dan is er in de aanvang — 1957 — zeker 722 miljoen nodig. Deze cijfers alleen reeds tonen aan wat hier staat te gebeuren.

MEIJER DE VRIES

Persbericht

van de Internationale vereniging van opvoeders van onaangepaste jeugd

Van 5 tot 9 juli 1956 organiseert de Internationale vereniging van opvoeders van onaangepaste jeugd in Fontainebleau (bij Parijs) haar derde internationale congres (het eerste vond plaats in 1952 in Amersfoort, terwijl het tweede in 1954 in Brussel werd gehouden).

De Franse ministeries, die op enigerlei wijze met zorg voor de jeugd zijn belast, verlenen hun medewerking, evenals de vertegenwoordigers van de UNO en de UNESCO in Parijs.

De onderwerpen zijn — behandeling in plenaire zittingen en in discussiegroepen:

1. de aard van de relatie opvoeder—pupil
2. de groepsdynamiek
3. de samenwerking tussen de inrichting en de ouders der geplaatste kinderen.

Voorts staan op het programma bezoeken aan inrichtingen en aan Parijs, een rondleiding in het Paleis van Fontainebleau en een feestavond.

De voertalen zijn Duits, Engels en Frans.

Verdere inlichtingen worden verstrekt door de heer Henri Joubrel, Internationale vereniging van opvoeders van onaangepaste jeugd, 66, Chaussée d'Antin, Parijs. Opgave uiterlijk vóór 15 juni 1956 aan de heer Joubrel; de Nederlandse deelnemers wordt verzocht zich tevens aan te melden bij de secretaresse van de Nederlandse afdeling der Internationale vereniging, mejuffrouw H. H. Riedijk, Rozengracht 24 II, Amsterdam. Inschrijvingskosten f 10,—.

Bij eenvoudige accommodatie: verblijfkosten f 35,— à f 40,—.

UNIFORM-KLEDING

een

Van Maanen
fabrikaat

*Bijna een halve eeuw
vakmanschap Uw garantie*

Verkoopkantoor:
1e HELMERSSTRAAT 167/169
AMSTERDAM-W.
Tel. 84089